

Úroveň žiackej participácie v škole prostredníctvom žiackej školskej rady

Správa z výskumu

Prijímateľ:	Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava / Open Society Foundation / NOS - OSF
Názov projektu:	Tvorba mechanizmov participácie detí a mládeže na rozhodovacích procesoch školy a tvorbe verejných politík mládeže
Kód projektu ITMS2014+:	314011L993
Číslo a názov aktivity	A2 - Vytvorenie funkčnej metodologickej bázy pre participáciu mládeže v prostredí školy – Rezortné procesy, systémy a politiky
Autor/ka:	Mgr. Katarína Čavojská, PhD.

Obsah

Metodológia výskumu	2
Hlavné závery	5
Kto boli naši respondenti?.....	7
Zapájanie do mimoškolských aktivít.....	10
Hodnotenie činnosti žiackej školskej rady	12
Znalosť činnosti žiackej školskej rady	13
Participačné aktivity na školách	15
Zaznamenané aktivity žiackej školskej rady	17
Hodnotenie zmien v činnosti ŽŠR za uplynulý školský rok	19
Prvostupňové triedenie odpovedí	21

Metodológia výskumu

Ciele výskumu sme spolu s realizačným tímom projektu identifikovali v troch rovinách: zmapovať aktuálny stav a postoje žiakov/študentov k participácii a činnosti ŽŠR; sledovať vývoj trendov participácie a postojov k nej, ako aj činnosti ŽŠR počas sledovania projektu (2. fázový zber dát) a tiež reflexia výsledkov dotazníkového výskumu s relevantnými stakeholdermi (učitelia, vedenie škôl, ŽŠR).

V rámci prvej vlny primárneho výskumu sme sa zamerali na prvú úroveň, a to zmapovanie aktuálneho stavu a postojov žiakov/ študentov k participácii a činnosti žiackej školskej rady (ŽŠR). Pre tento účel bol vytvorený dotazník členmi projektového tímu, ktorý bol v elektronickej podobe (Typeform) distribuovaný žiakom/ študentom na vyplnenie. Dotazník bol pre druhé kolo doplnený o 3 otázky, predovšetkým s ohľadom na sledovanie aplikačných aspektov projektu (spontánne zaznamenaná činnosť ŽŠR, zaznamenanie zmeny a hodnotenie zmeny v činnosti ŽŠR).

Výskumná vzorka

Výber respondentov zodpovedá metodickým pravidlám tzv. zámerného výberu, ktorý zohľadňuje potreby projektu. Pre prvú vlnu výskumu bola tvorba vzorky postavená na nasledovných princípoch: v rámci každej školy participujúcej na projekte (školy zaradené do vzdelávacích aktivít v rámci projektu *Tvorba mechanizmov participácie detí a mládeže na rozhodovacích procesoch školy a tvorbe verejných politík mládeže*) bol dotazník distribuovaný vždy do 2 tried. V projekte boli zastúpené základné a stredné školy, pričom výber tried rešpektoval pravidlo, zasiahnuť skupinu študentov v etape štúdia, kedy sa dá predpokladať, že sú najviac stotožnení s danou vekovou kohortou. Programovo boli vynechávané z výskumu posledné ročníky ZŠ, prvé ročníky SŠ a maturitný ročník na SŠ. Za účelom jasnejšieho oddelenie týchto 2 skupín a zároveň v snahe zabezpečiť variácie vo vzorke, boli za zvolené triedy pre uskutočnenie výskumu určené 7. a 8. ročníky na ZŠ a 2. a 3. ročník (resp. sexta a septima) na SŠ. Každá zapojená škola zabezpečila zber dát na vyššie uvedenej dvojici tried (podľa ich typu) a zároveň zabezpečila, aby žiaci tej istej triedy boli zapojení do oboch fáz výskumu. Predpokladaná veľkosť vzorky bola cca 600-900 respondentov a zhruba dvojnásobok záznamov (vzhľadom na 2. fázu zberu). Skutočná veľkosť vzorky predstavovala v prvej etape 488 respondentov a v druhej etape 340 respondentov.

Realizácia výskumu

V záujme zabezpečenia čo najvyššej kvality dát, informácia o potrebe zapojenia školy aj do výskumu, bola súčasťou prihlasovacieho formulára do programu. Samotný zber dát v prvej etape prebiehal po prvom školení zástupcov škôl (resp. koordinátorov projektu na školách), ktorí boli zároveň poučení o cieľoch, metodike, obsahu a význame výskumu. Prvá vlna zberu dát prebehla na 15 školách v súlade s časovým harmonogramom projektových

aktivít, a to v novembri 2018. Druhá vlna zberu dát sa uskutočnila v júni 2019 so zapojením 14 škôl.

Dotazník respondenti vyplňali v elektronickej podobe. Pri vyplňaní dotazníka bol v miestnosti prítomný pedagogický dozor. Presné znenie otázok dotazníka je súčasťou príslušného výstupu. V dotazníku boli použité prevažne uzavreté otázky, polouzavreté aj škálované otázky. V druhej etape sme doplnili do dotazníka 3 otázky, takže celkovo bolo sledovaných 35 indikátorov.

Dotazník zisťoval:

- základné socio - demografické dáta o respondentoch (vek, pohlavie, škola a mesto), resp. v tomto prípade išlo o tzv. kontrolné otázky
- znalosť a hodnotenie ŽŠR na škole (celkové)
- identifikácia a hodnotenie činnosti ŽŠR
- identifikácia a hodnotenie participatívnych aktivít na školách
- zaznamenanie aktivít realizovaných v spojitosti s realizáciou projektu a hodnotenie týchto aktivít

Dáta v elektronickej podobe boli následne zaradené do databázy a prešli potrebnou metodologickou kontrolou, aby na ich základe mohla byť spracovaná analýza v súlade s harmonogramom aktivít. Dáta boli analyzované prostredníctvom programu SPSS for WIN.

Zber dát na mieste koordinovali účastníci tréningov, ktoré prebiehajú v rámci projektu. Títo boli poučení o cieľoch výskumu, jeho význame, ako ja o tom, akým spôsobom majú zabezpečiť zber dát na mieste. Spolu so žiakmi/ študentmi si najskôr prečítali pokyny k vyplňaniu dotazníka, následne prebiehalo vyplňanie dotazníka, do ktorého už koordinátori nezasahovali a ponechali túto činnosť na respondentov. Rovnako boli poučení o tom ktoré triedy majú do zberu dát zapojiť, teda že to majú byť aspoň dve triedy (nie prvý a končiaci ročník), pričom do vyplňania zároveň mali zapojiť také triedy, v rámci ktorých boli najviac aplikované projektové aktivity.

Dotazníky vyplňali respondenti v počítačovej miestnosti za prítomnosti koordinátorov zberu dát. Priemerný čas vyplňania dotazníka predstavoval 8 minút a 15 sekúnd. Respondenti v tejto fáze neboli informovaní o tom, že bude opakovaná vlna zberu dát aj na konci školského roka. Vzhľadom na dostupnosť informácie o tom, ktoré triedy vyplnili dotazník, ambíciou bolo aj v ďalšom kole zabezpečiť zber dát v rovnakých triedach, za účelom spárovania a kontroly zmien, ktoré projektové aktivity do tohto prostredia priniesli.

V predkladanej analýze prezentujeme porovnanie výsledkov a zistení zaznamenaných v oboch vlnách výskumu. K výsledkom je potrebné uviesť, že hoci ambíciou bolo zabezpečiť zber dát v rovnakých triedach, v druhom kole došlo k viacerým posunom v počtoch

3

respondentov oproti prvej vlne. Z druhej vlny zároveň vypadla jedna škola. Aj to spôsobilo, že spárovanie a kontrola zmien na tejto primárnej úrovni nebola v praxi možná a teda nebolo možné ani exaktnejšie zmerať zaznamenané posuny. Na prípadné rozdiely potom upozorňujeme v texte. Zároveň je možné konštatovať, že zmeny zaznamenané medzi prvým a druhým kolom zberu dát, nie sú štatisticky významné. Teda zmeny v súbore nespôsobili zmenu v zaznamenaných výsledkoch.

Zistenia prezentované v tejto správe sú reprezentatívne len vo vzťahu k odpovediam respondentov, ktorí sa zúčastnili výskumu. Tieto zistenia nie je možné zovšeobecniť na celú populáciu žiakov a študentov na základných a stredných školách, predstavujú však zaujímavé informácie o tom, ako vnímajú a reflektujú aktivity, kompetencie a postavenie inštitútu žiackej školskej rady respondenti, ktorých školy sa zapojili do projektových aktivít.

Hlavné závery

Zapájanie do mimoškolských aktivít

Celkovo je možné konštatovať pomerne vysokú aktivitu detí a mladých ľudí, ktorí vyplnili dotazník. Vzhľadom na to, že projekt sleduje v prvom rade žiacku školskú radu a jej účinkovanie na škole, sledovali sme v prvom rade zapojenie do tejto aktivity, ktorú deklarovala v priemere približne jedna sedmina respondentov, ktorí sa zapojili do prieskumu (13 resp. 17% respondentov).

Čo sa týka profilu aktivít, do ktorých sa respondenti ďalej zapájajú, z predloženého zoznamu relatívne najvyššia miera zapájania je do športových krúžkov, ktoré uvádza približne polovica respondentov. Navštevovanie umeleckých krúžkov potvrdila viac ako štvrtina respondentov, jazykové krúžky deklarovala približne pätina zapojených respondentov. Ďalšiu priečku obsadili aktivity v mládežníckych organizáciách. Relatívne najnižšie zastúpenie majú infromatické resp. počítačové krúžky.

Hodnotenie činnosti žiackej školskej rady

Vzhľadom na spôsob výberu respondentov je pochopiteľné, že prevažná väčšina respondentov (viac ako 90% respondentov) už o žiackej školskej rade (ŽŠR) počula. Na otázku, či na ich škole existuje žiacka školská rada, opäť prevažná väčšina respondentov uviedla kladnú odpoveď. Pýtali sme sa tiež na hodnotenie dôležitosti fungovania žiackej školskej rady na škole. Prevažuje hodnotenie vysokej dôležitosti fungovania ŽŠR na škole. Ako úplne nepodstatnú ju hodnotila len asi desatina respondentov (10% resp. 11%).

Znalosť činnosti žiackej školskej rady

Celkovo je možné konštatovať, že znalosť činnosti a kompetencií žiackej školskej rady nie je celkom jednoznačná. Z predloženého zoznamu dokázala príslušnú činnosť žiackej školskej rady na svojej škole identifikovať približne polovica respondentov a menej. Stále však približne tretina nevie o tom, že by tieto činnosti na ich škole žiacka školská rada vykonávala.

Relatívne najčastejšie bola z predloženého zoznamu uvádzaná možnosť, že žiacka školská rada iniciuje návrhy na zveladenie školy. Druhou najčastejšie uvádzanou aktivitou je „ŽŠR rieši problémy s vedením školy“. Obe tieto možnosti uviedla viac ako polovica respondentov. Menej ako polovica uviedla aj to, že „ŽŠR predkladá stanoviská a návrhy“ a „volí a odvoláva zástupcu žiakov v rade školy“. Relatívne najnižšia je rozpoznateľnosť pri „podieľaní sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku“. V hodnotení dôležitosti sa ale prikláňajú respondenti k pozícii, že ŽŠR je dôležitý inštitút na škole.

Participačné aktivity na školách

Mnohé z predloženého zoznamu participačných príležitostí na školách respondenti hodnotili ako nedostupné. Relatívne najmenšie zastúpenie majú žiaci/ študenti pri možnosti rozhodovať o financiách na škole (participatívny rozpočet) ako aj pri možnosti ovplyvniť výber voliteľných predmetov. Samozrejmosťou nie je ani možnosť hodnotiť učiteľa.

Relatívne najviac kompetencií ŽŠR je prisudzovaných respondentmi pri možnosti navrhovať otváranie krúžkov a mimoškolských aktivít či pri vydávaní školského časopisu. Pri ostatných aktivitách sledujeme skôr početnejší výskyt odpovedí „ja alebo ŽŠR“. Čo sa týka individuálnej možnosti zapojenia, táto je pozorovateľná hlavne pri výbere možností, kam sa pôjde na výlet, pri výbere voliteľných predmetov, alebo pri možnosti hodnotenia učiteľa. Rozloženie odpovedí v tomto prípade vypovedá skôr o neujasnenom postavení žiackej školskej rady a jej kompetenciách.

Zaznamenané aktivity ŽŠR v uplynulom školskom roku

V druhom kole zberu dát sme položili respondentom otázku, aké aktivity organizované ŽŠR zaznamenali počas uplynulého školského roka. Väčšina respondentov (celkovo až 56% respondentov, ktorí sa zapojili do výskumu v 2. etape zberu dát) uviedlo, že v sledovanom období zaznamenali aktivitu žiackej školskej rady na svojej škole.. Žiadne aktivity, ktoré by organizovala ŽŠR, deklarovalo len 11% respondentov. Dopočet do 100% v tomto prípade tvorili odpovede neviem, resp. neuvedené odpovede.

Najčastejšie uvádzanými aktivitami bolo organizovanie školských akcií (napr. školský výlet, športové aktivity, olympiády, imatrikulácie, ples apod.). Takúto odpoveď uviedlo až 22% respondentov. Druhou najčastejšou odpoveďou bolo organizovanie tematických dní, ako sú napr. Mikuláš, Deň Zeme, Valentín, Vianoce, ktoré celkovo uviedlo 20% respondentov.

Ďalších 10% respondentov uviedlo v tomto prípade systémové zmeny. Odpovede odkazovali napr. k otázkam súvisiacim so školským poriadkom, úpravou či organizáciou priestorov apod. 9% respondentov uviedlo aj organizovanie PR aktivít školy (ako napr. DoD, oblečenie, reklamné materiály, aktivity pre verejnosť).

S menšou frekvenciou sa medzi odpoveďami respondentov objavili ešte aj organizovanie rôznych charitatívnych zbierok (6%). Približne rovnaká časť respondentov v tejto súvislosti uviedla občianske aktivity (6%), pod ktorými sa objavili odpovede ako simulované voľby, diskusie či dobrovoľnícke aktivity.

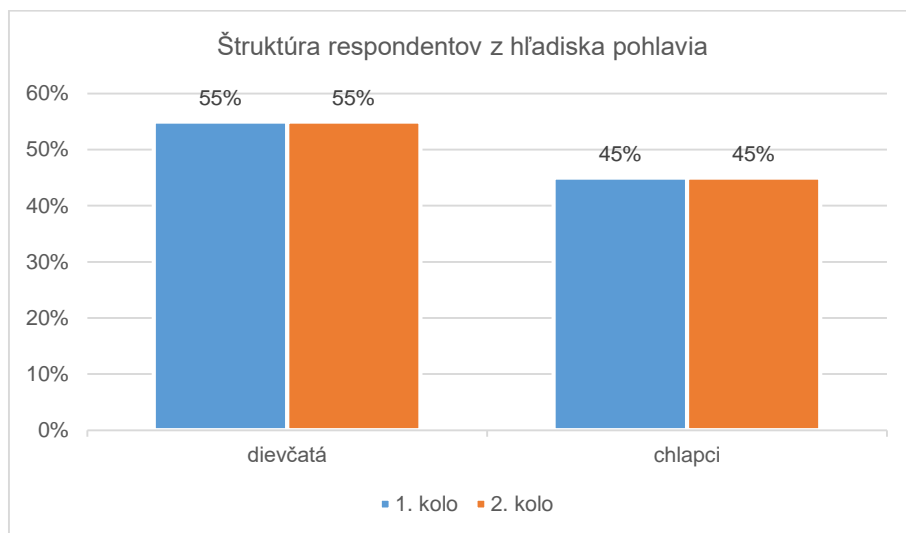
Hodnotenie zmien v činnosti ŽŠR v uplynulom školskom roku

Z hľadiska hodnotenia úspešnosti projektu je dôležité sledovať aj to, čo došlo v činnosti ŽŠR v uplynulom roku k zmene, ideálne pozitívnej. V druhej etape zberu dát sme preto zisťovali aj túto otázku. Zistené údaje napovedajú o tom, že existuje významná časť škôl, na ktorých nastali v súvislosti s realizáciou projektu pozitívne zmeny. Napriek tomu, že projekt bežal súbežne so školským rokom, čo nie vždy vytvára dobré možnosti pre efektívnu implementáciu zmien, až tretina respondentov si všimla zmeny v činnosti ŽŠR. Zároveň treba konštatovať, že títo respondenti hodnotili zmeny, ako zmeny k lepšiemu.

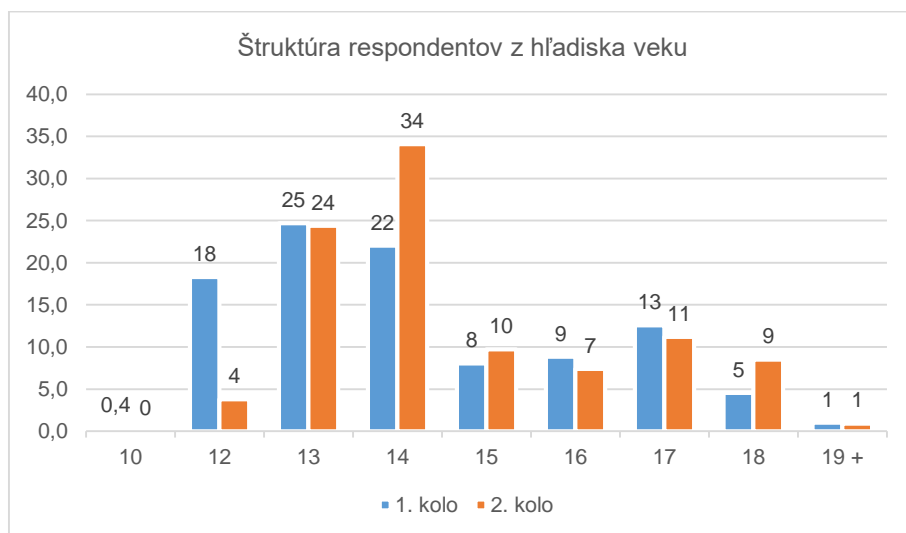
Kto boli naši respondenti?

V dotazníku sme sledovali celkovo 3 základné demografické znaky: vek, pohlavie a škola. Z informácií o škole sme ďalej dokázali odvodiť informáciu o sídle školy, regióne (NUTS 2) a type školy.

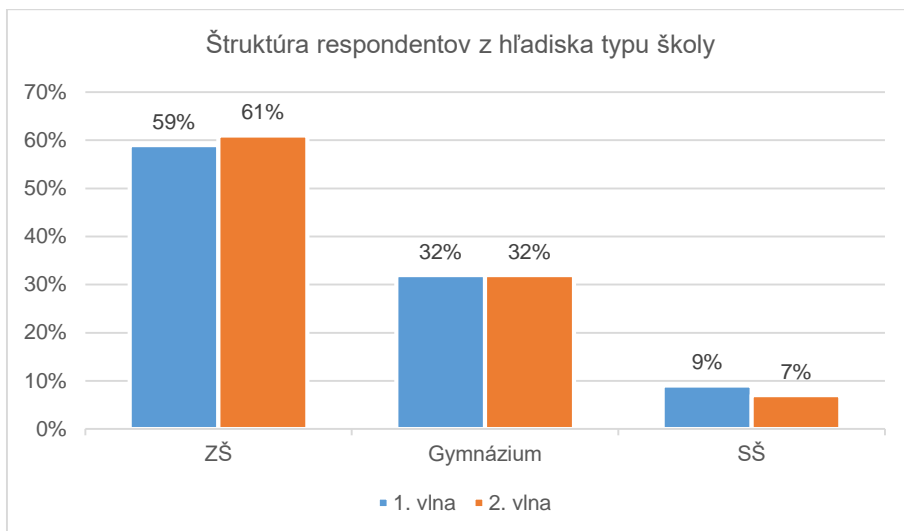
Z hľadiska pohlavia mali medzi respondentmi mierne vyššie zastúpenie dievčatá oproti chlapcom. Celkovo vyplnilo dotazník 55% dievčat a 45% chlapcov. Táto proporcia bola zachovaná v oboch kolách, napriek tomu, že v druhom kole bolo o jednu zapojenú školu menej.



Z hľadiska veku majú relatívne najvyššie zastúpenie žiaci vo veku do 15 rokov (vrátane), celkovo takmer tri štvrtiny respondentov (72%). V druhom kole mierne stúpol podiel 14-ročných respondentov, naopak pokleslo zastúpenie najmladších respondentov vo veku 12 a menej rokov. Stále však prevažujú žiaci základných škôl, resp. deti a mladí ľudia vo veku do 15 rokov (vrátane).

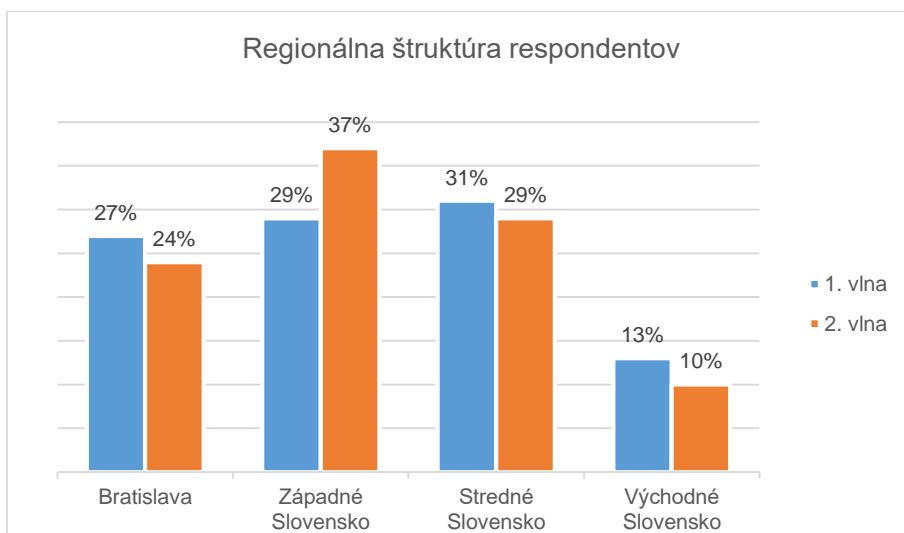


Veková štruktúra respondentov korešponduje s typom školy, ktorý respondenti v dotazníku uviedli. Až takmer dve tretiny respondentov boli zo základných škôl, približne tretina navštevuje gymnáziá a menej ako desatina respondentov boli študenti stredných odborných škôl. Hoci došlo k výpadku jednej zo základných škôl v druhom kole, na proporionalite zloženia výskumnej vzorky sa to vážnejšie neprejavilo. Prípadné rozdiely spôsobuje pri socio-demografických charakteristikách ako aj pri ďalšej analýze rozdielne zastúpenie respondentov z jednotlivých škôl oproti predchádzajúcej prvej vlne.

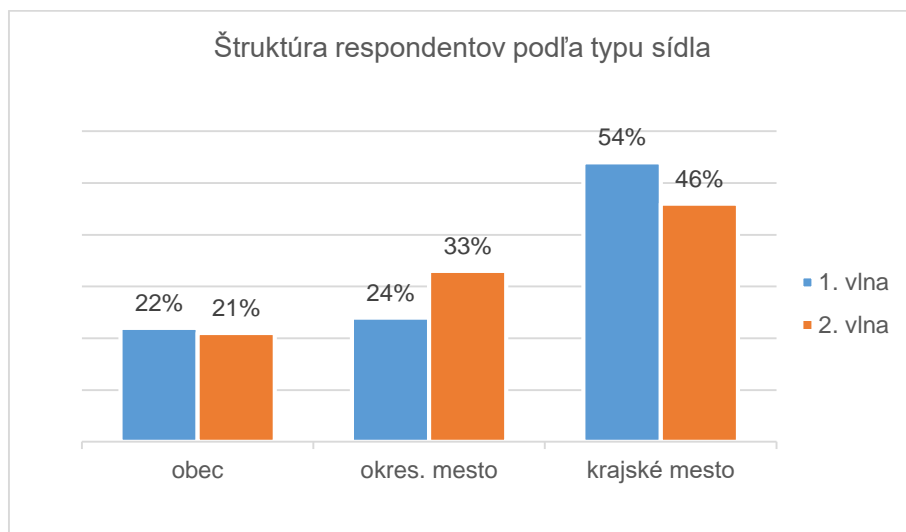


Ďalším ukazovateľom, ktorý vo výskume sledujeme, je regionálne rozloženie škôl zúčastnených v projekte a rozloženie z hľadiska typu sídla.

Z hľadiska regionálnej štruktúry je priaznivé zistenie o zastúpení všetkých regiónov (podľa NUTS II). V druhej vlne v rámci výskumnej vzorky posilnili hlavne respondenti zo západného Slovenska, kde bol nárast o 8 percentuálnych bodov. Druhé najsilnejšie malo zastúpenie stredné Slovensko, na treťom mieste Bratislava. Relatívne najnižšie zastúpenie mali respondenti z východného Slovenska.



Štruktúra z hľadiska typu sídla naznačuje disproporciu v prospech krajských miest, ktorú sa podarilo v druhom kole mierne znížiť, predovšetkým v prospech okresných miest. Proporcionálne rozdelenie z hľadiska typu sídla však ostáva nezmenené. Takmer polovica respondentov bola z krajských miest, približne tretina z okresných miest a približne pätina respondentov bola z menších obcí.



Zapájanie do mimoškolských aktivít

Celkovo je možné konštatovať pomerne vysokú aktivitu detí a mladých ľudí, ktorí vyplnili dotazník. Vzhľadom na to, že projekt sleduje v prvom rade žiacku školskú radu, sledovali sme zapojenie do tejto aktivity, ktorú deklarovala približne jedna sedmina respondentov (17% respondentov v prvom kole zberu, v druhom kole takéto zapojenie deklarovalo 13% respondentov)¹. Z hľadiska sledovaných demografických kategórií, rozdiel bol zaznamenaný z hľadiska typu školy.

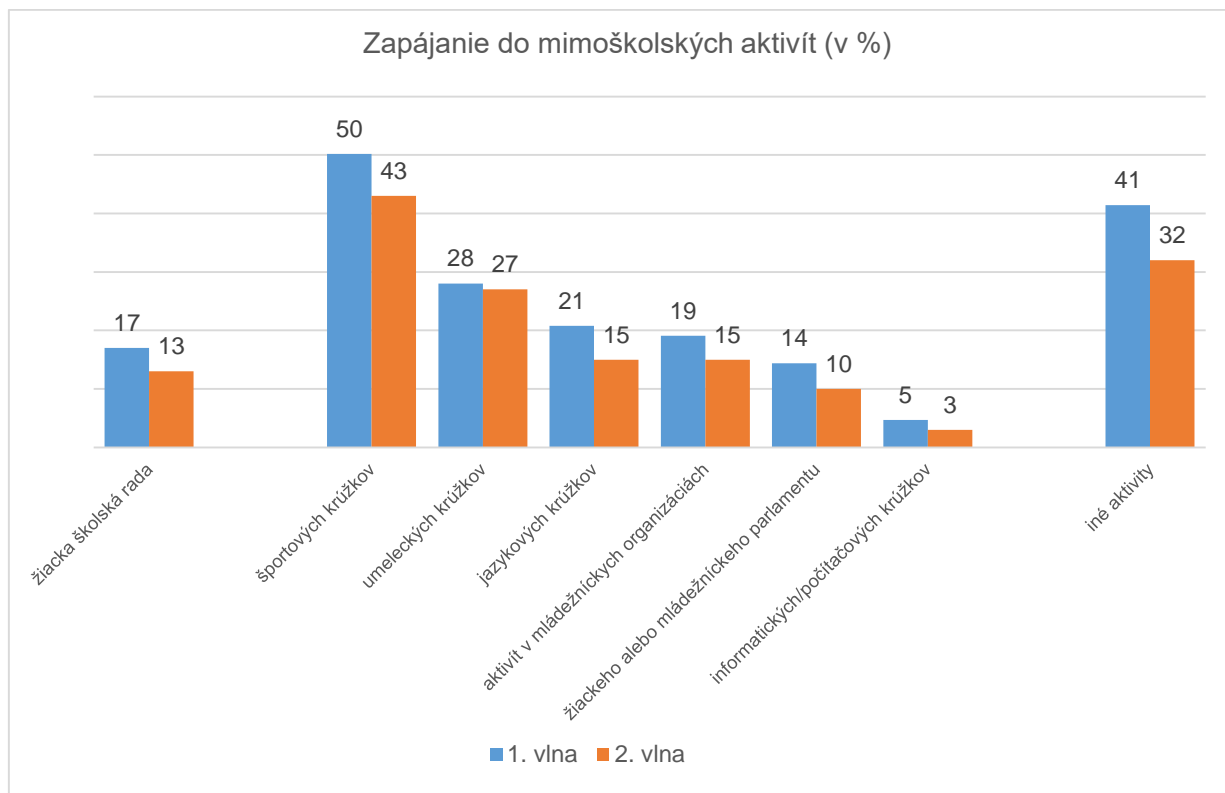
Čo sa týka profilu aktivít, do ktorých sa respondenti zapájajú, v druhom kole je pozorovateľné mierne nižšie zapojenie do všetkých aktivít, ktoré sme sledovali. Ich poradie z hľadiska zastúpenia však ostáva nezmenené.

Najvyššia miera zapájania je do športových krúžkov, ktoré uvádza približne polovica respondentov. Navštevovanie umeleckých krúžkov potvrdila viac ako štvrtina respondentov, jazykové krúžky deklarovala približne pätina zapojených respondentov. Ďalšiu priečku obsadili aktivity v mládežníckych organizáciách. Relatívne najnižšie zastúpenie majú informatické resp. počítačové krúžky.

Iné aktivity uviedlo v druhej vlne 32% respondentov. V rámci týchto odpovedí respondenti najčastejšie uvádzali športové aktivity, vzdelávacie a umelecké aktivity, pomoc v škole ale aj dobrovoľnícke aktivity. Jednotlivo respondenti v rámci týchto aktivít uviedli ešte aj skauting, brigády, diskusie, simulované voľby apod.

Do aktivít žiackeho alebo mládežníckeho parlamentu deklarovala zapojenie približne desatina respondentov. V tomto prípade je však možné, že mohlo dôjsť k zámene tejto aktivity s aktivitou žiackej školskej rady, vzhľadom na relatívne nízky výskyt tohto inštitútu, ktorý pôsobí na lokálnej úrovni a presahuje hranice školy. Až tri štvrtiny respondentov, ktorí sa zapájajú do aktivít žiackej školskej rady zároveň uviedlo zapájanie do žiackeho alebo mládežníckeho parlamentu.

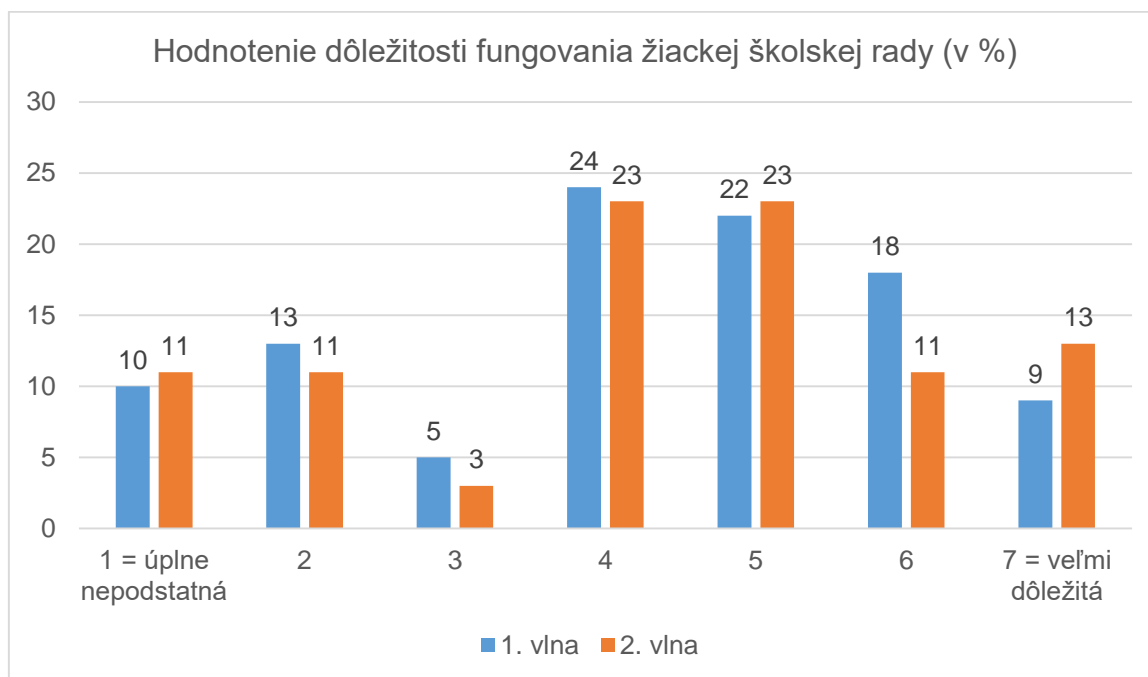
¹ Uvedený rozdiel by mohol evokovať pokles miery zapájania do mimoškolských aktivít, nie je to však tak. Vzhľadom na odlišný charakter výskumného súboru, z dôvodov špecifikovaných v časti Metodológia výskumu, považujeme tento ako aj ďalšie rozdiely za nevýznamné.



Hodnotenie činnosti žiackej školskej rady

Vzhľadom na spôsob výberu respondentov nie je prekvapením, že prevažná väčšina respondentov (viac ako 90% respondentov) už o žiackej školskej rade (ŽŠR) počula. Nie je pritom štatisticky významný rozdiel v podiele tých, ktorí deklarovali, že o ŽŠR počuli v prvej vlne a v druhej vlne zberu dát². Zaznamenaný rozdiel medzi jednotlivými etapami je v tomto prípade 0,4%. Na druhej strane o žiackej školskej rade ešte nepočulo 7% resp. 8% respondentov.

Pýtali sme sa tiež na hodnotenie dôležitosti fungovania žiackej školskej rady na škole. Z nižšie uvedeného grafu je zjavné, že prevažuje hodnotenie vysokej dôležitosti fungovania ŽŠR na škole. Ako úplne nepodstatnú je hodnotilo len 10% resp. 11% respondentov. Naopak oproti prvej vlne je možné sledovať mierny nárast tých, ktorí ju považujú za veľmi dôležitú, nejde o štatisticky významný rozdiel, posun je spôsobený zmenou výskumného súboru. Nárast je v tomto prípade o 4 percentuálne body, z 9% na 13%. Priemerné hodnotenie je po druhej vlne na úrovni 4,28% (pri št. odchýlke 1,729).



Z hľadiska sledovaných demografických kategórií, tendenciu hodnotiť ŽŠR pozitívnejšie majú respondenti z východného Slovenska, respondenti, ktorí navštevujú jazykové alebo umelecké krúžky, alebo sa zapájajú do aktivít mládežníckych organizácií. Pozitívne hodnotenia uvádzajú tiež častejšie tí respondenti, ktorí deklarovali, že sa zapájajú do aktivít žiackej školskej rady.

² Dôvody vysvetľujeme v časti Metodológia výskumu, rozdiely sú spôsobené zmenami vo výskumnom súbore.

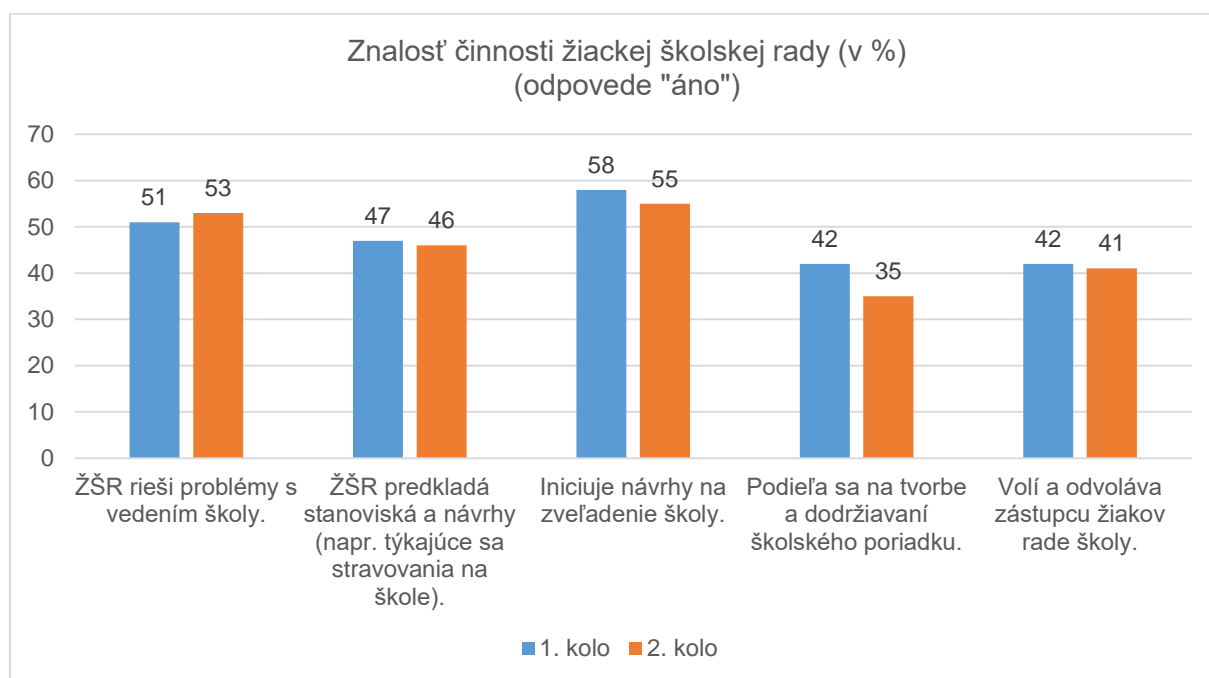
Znalosť činnosti žiackej školskej rady

Respondenti mali možnosť uviesť, ktoré z predložených aktivít žiacka školská rada na ich škole vykonáva. Bez ohľadu na to, či ju vykonáva následne mali hodnotiť, nakoľko je takáto činnosť na škole podľa nich dôležitá.

Celkovo je možné konštatovať, že znalosť činnosti a kompetencií žiackej školskej rady nie je celkom jednoznačná. Prax zároveň ukazuje to, čo sme zaznamenali v spontánných odpovediach (pozri kapitola Zaznamenané aktivity na ŽŠR), a to že aktivity ŽŠR sú vytesnené do „menej závažných oblastí“ ako je chod a prevádzka školy a školského vyučovania. Z predloženého zoznamu dokázala príslušnú činnosť žiackej školskej rady na svojej škole identifikovať len približne polovica respondentov a menej. Stále však až približne tretina nevie o tom, že by tieto činnosti na ich škole žiacka školská rada vykonávala.

Relatívne najčastejšie bola uvádzaná možnosť, že žiacka školská rada iniciuje návrhy na zveľadenie školy. Druhou najčastejšie uvádzanou aktivitou je „ŽŠR rieši problémy s vedením školy“. Obe tieto možnosti uviedla viac ako polovica respondentov. Menej ako polovica uviedla aj to, že „ŽŠR predkladá stanoviská a návrhy“ a „volí a odvoláva zástupcu žiakov v rade školy“. Relatívne najnižšia je rozpoznateľnosť pri „podieľaní sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku“.

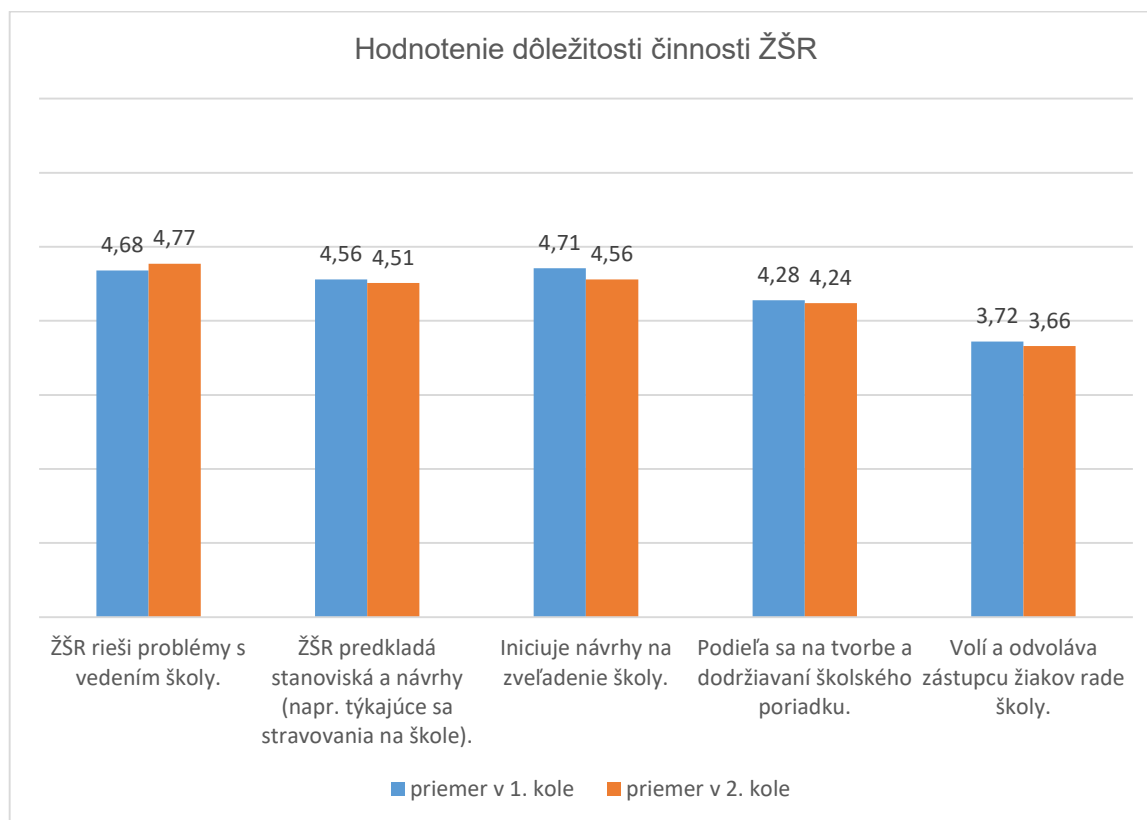
Čo sa týka prípadných rozdielov zaznamenaných v prvom a druhom kole zberu dát, tento je možné vyhodnotiť ako štatisticky nevýznamný.³



³ Dôvody vysvetľujeme v časti Metodológia výskumu, rozdiely sú spôsobené zmenami vo výskumnom súbore.

Pokiaľ ide o hodnotenie dôležitosti, respondenti hodnotili vždy danú činnosť na 7-bodovej škále, pričom čím viac bodov, tým väčšia dôležitosť. Celkovo je možné konštatovať, že v hodnotení dôležitosti sa respondenti viac prikláňajú pozícii, že ŽŠR je dôležitý inštitút na škole. Ako najdôležitejšia sa javí činnosť „rieši problémy s vedením školy“. Druhou najdôležitejšou je položka „iniciuje návrhy na zveľadenie školy“, nasledovaná tesne položkou „ŽŠR predkladá stanoviská a návrhy“. V poradí dôležitosti nasleduje „podieľanie sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku. Relatívne najmenej dôležitá sa v tomto porovnaní javí možnosť „voliť a odvolávať zástupcu žiakov v rade školy“.

Porovnanie rozdielov medzi jednotlivými vlnami ukázalo nárast len pri položke „ŽŠR rieši problémy s vedením školy“. Tak ako pri predchádzajúcich otázkach, aj v tomto prípade súvisia zaznamenané zmeny hlavne so zmenou zastúpenia respondentov z jednotlivých škôl, ktoré dotazník vyplňali a vnímanú inak priority. To spôsobilo aj zmenu poradia jednotlivých činností podľa ich dôležitosti. Hoci v celkových číslach sa javí, že došlo s výnimkou jednej položky (ŽŠR rieši problémy s vedením školy) k poklesu dôležitosti jednotlivých položiek, namerané rozdiely sú príliš nízke na to, aby z nich bolo možné vyvodiť významnejšie závery.⁴



⁴ Dôvody vysvetľujeme v časti Metodológia výskumu, rozdiely sú spôsobené zmenami vo výskumnom súbore.

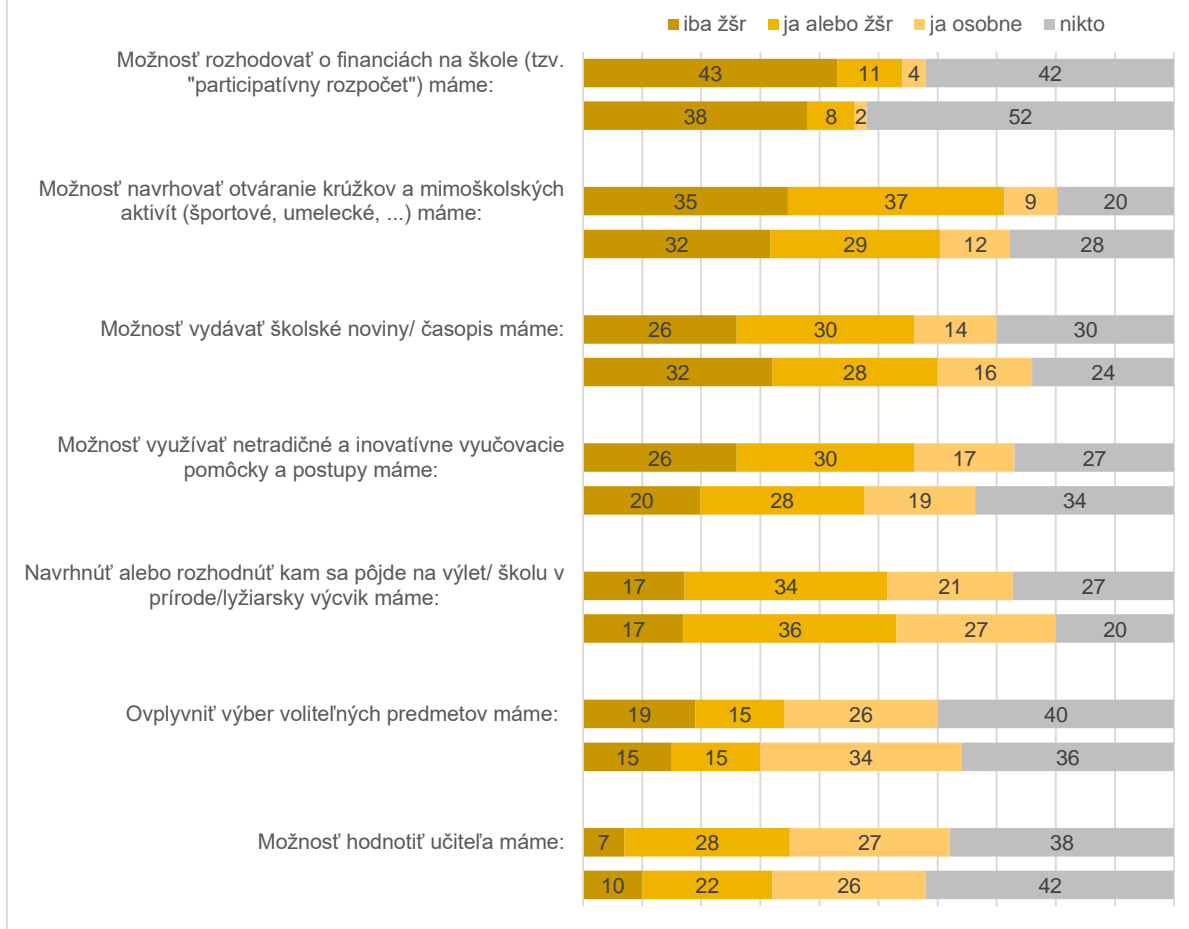
Participačné aktivity na školách

Mnohé z predloženého zoznamu participačných príležitostí na školách respondenti hodnotili ako nedostupné (odpoveď „nikto“). Relatívne najmenšie možnosti majú žiaci/ študenti pri možnosti rozhodovať o financiách na škole (participatívny rozpočet), a pri možnosti ovplyvniť výber voliteľných predmetov. Samozrejmosťou nie je dokonca ani možnosť hodnotiť učiteľa, približne 4 z 10 respondentov uviedli, že na ich škole takúto možnosť nemá nikto.

Na druhej strane sa ukazuje, že nástroj participatívneho rozpočtu na škole má možnosť využívať približne polovica respondentov, hoci väčšinou prostredníctvom ŽŠR.

Relatívne najviac kompetencií ŽŠR je ďalej prisudzovaných respondentmi pri možnosti navrhovať otváranie krúžkov a mimoškolských aktivít či pri vydávaní školského časopisu. Pri ostatných aktivitách sledujeme skôr početnejší výskyt odpovedí „ja alebo ŽŠR“. Čo sa týka individuálnej možnosti zapojenia, táto je pozorovateľná pri výbere možností, kam sa pôjde na výlet, pri výbere voliteľných predmetov, alebo pri možnosti hodnotenia učiteľa. Rozloženie odpovedí v tomto prípade vypovedá skôr o neujasnenom postavení žiackej školskej rady a jej kompetenciách, zároveň ukazuje, že nie vždy a všade je súčasťou participačných aktivít. Či presnejšie, participácia študentov beží aj bez žiackej školskej rady.

Zapájanie do participačných aktivít (v %)



Poznámka: V prvom riadku sú vždy údaje z 1. kola zberu dát, v druhom riadku sú uvedené údaje z 2. kola.

Zaznamenané aktivity žiackej školskej rady

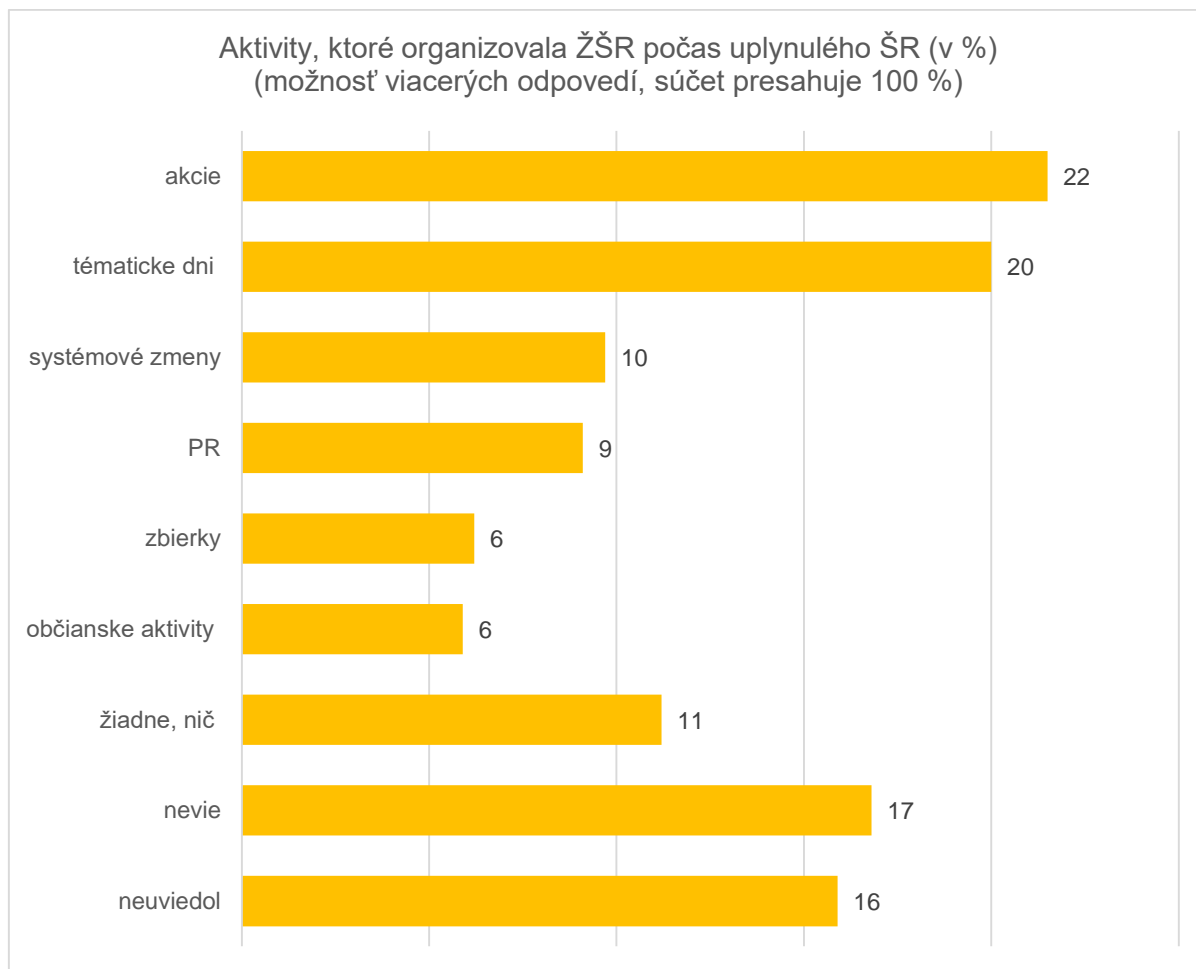
V druhom kole sme položili respondentom otázku, aké aktivity organizované ŽŠR zaznamenali počas uplynulého školského roka. Celkovo až 56% respondentov, ktorí sa zapojili do výskumu v 2. etape (N=340 respondentov) uviedlo, že zaznamenali nejakú aktivitu. Výrazne menej je potom tých, ktorí uviedli odpoveď, že nezaznamenali žiadne aktivity, ktoré by organizovala ŽŠR (11% respondentov). Približne tretina respondentov v tomto prípade nevedela odpovedať na otázku, alebo neuviedli žiadnu odpoveď).

Najčastejšie spontánne uvádzanými aktivitami bolo organizovanie **školských akcií** (respondenti tu uvádzali odpovede ako napr. „*vyhrali sme gauč k vôli školskej rade; karneval. čaviarnička, maľovanie plotu; súťaže; neviem úplne ale pri veľa akciách ŽŠR som pomáhala; hádzanársky turnaj; športový deň, deň detí*“, apod.). Takúto odpoveď uviedlo až 22% respondentov.

Druhou najčastejšou odpoveďou bolo organizovanie konkrétnych **tematických dní**, ako sú napr. Mikuláš, Deň Zeme, Valentín, Vianoce, ktoré celkovo uviedlo 20% respondentov (respondenti tu uvádzali odpovede ako napr. „*Deň učiteľov; Valentínska pošta, zbierame smeti, Deň vody, Vianočné trhy; Stavanie mája, rôzne súťaže a aktivity; Deň modrej farby...úplne zbytočné; Stavanie Mája, Deň detí; Mikuláš, Deň Zeme, Filmový deň, DOD; Zelená škola, Filmový deň, Halloween, Biela pastelka, Bazár, Pohodový deň, Deň narcisov, Valentínska pošta...; Blokové vyučovanie; pastelka, týždeň dobrovoľníctva, osmička, z časti aj zelená škola, Mikuláš, Valentín, Vianoce, Pohodný deň a filmový deň*“, apod.). Ďalších 10% respondentov uviedlo v tomto prípade **systemové zmeny**. Odpovede v tomto prípade odkazovali napr. k otázkam súvisiacim so školským poriadkom, úpravou či organizáciou priestorov apod. (respondenti tu uvádzali odpovede ako napr. „*Jedlo,...; vylepšenie školského poriadku; chceme spraviť školský bufet; Čajovňa z ktorej vyzbierané peniaze išli na pomoc útulku v Pezinku. Ktoré členovia parlamentu išli odovzdať osobne. ... Prediskutovanie kam sa použijú peniaze zarobené na vianočných trhoch. Nakoniec sa z nich zakúpili pomôcky na hodiny telesnej výchovy.; záhradka; modernizuje sa škola; bodovanie tried; Vybavenie horúcej vody z automatov na uvarenie čaju za nízky poplatok; vyberanie predsedu Školskej rady; skrátene vyučovanie; snaha o zveladenie átria; pribudli lavičky, átrium; ekoalarm; mame nove zvieratá v škole*“, apod.).

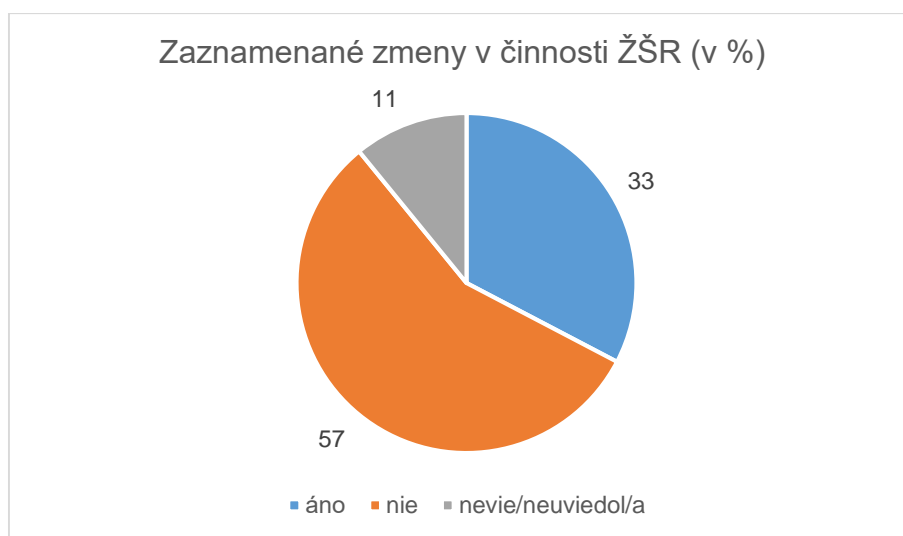
Podobne 9% respondentov uviedlo aj organizovanie PR aktivít školy (ako napr. „*časopis; deň otvorených dverí; oblečenie so školským logom; školský merch*“, apod.)

S menšou frekvenciou sa medzi odpoveďami respondentov objavili ešte aj organizovanie rôznych charitatívnych **zbierok** (6%). Približne rovnaká časť respondentov v tejto súvislosti uviedla **občianske aktivity** (6%), pod ktorými sa objavili odpovede ako napr. „*prezidentské voľby; ZAmun; simulované žiacke voľby prezidenta a do EU parlamentu; parlamentné voľby; voľby*“, apod.)

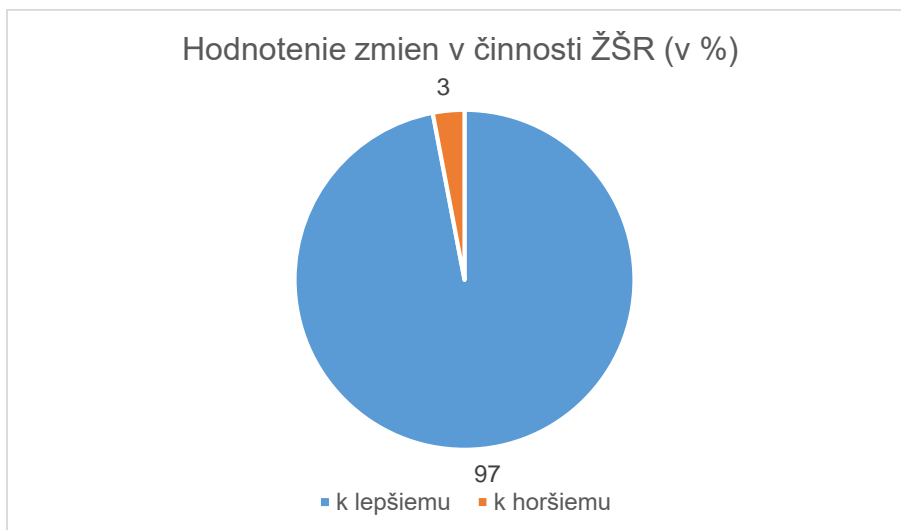


Hodnotenie zmien v činnosti ŽŠR za uplynulý školský rok

Rovnako sme sa v druhej vlne výskumu respondentov opýtali, či zaznamenali nejaké zmeny v činnosti ich žiackej školskej rady v uplynulom školskom roku. V tomto prípade je pozitívne zistenie, že až tretina tretina respondentov zaznamenala takúto zmeny. Na druhej strane 57% respondentov uviedlo, že si takúto zmenu nevšimli, čo ale môže súvisieť aj s tým, že ŽŠR je na ich škole už teraz veľmi aktívna. Ďalších 11% oslovených v tomto prípade buď neuviedlo odpoveď alebo nevedeli na otázku odpovedať. Uvedené zistenie je možné považovať za priaznivý výsledok, a to aj preto, že projekt prebiehal počas školského roka, čo v praxi znamená nie vždy ideálne podmienky na implementáciu zásadnejších zmien.



Pre zisťovanie úspešnosti projektu pokiaľ ide o hodnotenie jeho výsledkov či významnejších dopadov je dôležité zisťovať tiež, ako cieľová skupina aktivít vníma a hodnotí dosiahnuté zmeny. A tak respondenti, ktorí v predchádzajúcej otázke uviedli, že zaznamenali zmeny v činnosti ŽŠR (N=111 respondentov), následne hodnotili túto zmenu. V tomto prípade je opäť pozitívne zistenie, že takmer všetci, ktorí zaznamenali zmeny, hodnotili tieto zmeny ako zmeny k lepšiemu.



Celkovo sa je možné školy z hľadiska zaznamenananej a hodnotenej zmeny rozdeliť do troch typov:

1. Školy, kde zaznamenali zmenu a hodnotia ju pozitívne (Súkromná základná škola BAKOMI, Banská Štiavnica, Základná škola Drábova, Košice, Základná škola Nábrežie mládeže 5, Nitra, Základná škola s MŠ Hrnčiarovce nad Parnou, Základná škola s MŠ, Pliešovce).
2. Školy, kde je prevažuje počet tých, ktorí nezaznamenali zmenu nad tými, ktorí zaznamenali zmenu v činnosti ŽŠR, ale zároveň hodnotenie zmeny je pozitívne (e-Škola Prievidza, Evanjelická spojená škola, Martin, Gymnázium Ladislava Sáru, Bratislava, Základná škola Trenčianska Teplá).
3. Školy, kde nezaznamenali žiadnu zmenu (Gymnázium bilingválne T. Ružičku, Žilina; Stredná priemyselná škola dopravná Zvolen; Súkromná stredná umelecká škola, Žilina; Súkromná základná škola Kysucká 14, Senec; Základná škola s MŠ Riazanská, Bratislava).

Interpretácia zistení a odporúčania

Výsledky výskumu ukazujú viacero pozitívnych zistení. V prvom rade je to zistenie o pomerne vysokej celkovej aktivite žiakov a študentov. Až 79% respondentov uviedlo, že je zapojených aspoň do jednej z predloženého zoznamu aktivít mimo vyučovania. Približne každý desiaty respondent je zapojený aj do aktivít žiackej školskej rady. Najvyšší podiel v rámci aktivít však tvoria športové aktivity (polovica respondentov).

Inštitút žiackej školskej rady medzi respondentmi zapojenými do výskumu je dobre známy. Väčšina respondentov ho nielen pozná, ale tiež ho hodnotí veľmi pozitívne. Tendenciu hodnotiť ŽŠR pozitívnejšie majú respondenti, ktorí navštevujú jazykové alebo umelecké krúžky, alebo sa zapájajú do aktivít mládežníckych organizácií. Pozitívne hodnotenia uvádzajú tiež častejšie tí respondenti, ktorí deklarovali, že sa zapájajú do aktivít žiackej školskej rady.

Na druhej strane, čo sa týka aktivít, ktoré vykonáva žiacka školská rada, znalosť kompetencií a možností toho, ako môže ŽŠR pozitívne zasiahnuť do diania na škole, nie je vysoká. Skôr naopak, pričom najväčší priestor vidia v zapojení do aktivít na zveľadenie školy, menej však na aktivitách, ktoré sa týkajú spolupodieľania sa na chode školy. ŽŠR je vnímaná ako dôležitý inštitút. No v odpovediach respondentov čítame skôr medzi riadkami, kde by mohla zohrávať významnú úlohu, hlavne v oblasti riešenia problémov s vedením školy. Tieto zistenia dobre dokresľuje spontánne uvádzaný zoznam činností ŽŠR, kde dominujú aktivity, ktoré s vyučovaním a chodom školy nesúvisia. Ide organizáciu podujatí mimo vyučovania, či už sú to športové turnaje, rôzne tematické dni a aktivity s tým súvisiace (napr. zbierky, Mikuláš, Valentín), PR aktivity školy a pod. Minoritné zastúpenie majú potom občianske aktivity, zamerané na občianske kompetencie, kam patria hlavne študentské voľby.

Čo sa týka participačných aktivít, želaný stav, ktorý sme sa snažili zachytiť prostredníctvom predloženého zoznamu aktivít, ukazuje, že je zatiaľ žitej realite žiakov a študentov na školách vzdialený. Samozrejmosťou nie je ani len možnosť hodnotiť učiteľa. Na druhej strane, ak dostávajú študenti a ŽŠR priestor, je to v oblasti „bezbolestných“ aktivít ako je vydávanie školského časopisu, či možnosť ovplyvniť ponuku mimoškolských aktivít. Odpovede a ich rozloženie v tomto prípade vypovedá o neujasnenom postavení žiackej školskej rady a jej kompetenciách, zároveň ukazuje, že nie vždy a všade je súčasťou participačných aktivít. Či presnejšie, participácia študentov môže bežať aj bez zapojenia žiackej školskej rady.

Pozitívnym zistením výskumu vo vzťahu k projektu je informácia, že približne tretina respondentov zaznamenala nejakú zmenu v činnosti žiackej školskej rady, pričom tieto zmeny hodnotia pozitívne. Toto zistenie je možné považovať za úspech a to aj preto, lebo vzdelávacie aktivity projektu cielené na pedagógov prebiehali súbežne s aktivitami žiackej školskej rady, tak ako bežal školský rok. Implementácia zmien bola za pochodu, čo nie je vždy v praxi možné a ani jednoduché.

Pre potvrdenie pozitívneho dopadu projektu by sme preto odporúčali udržiavanie kontaktu so zapojenými školami a koordinátormi ŽŠR (konzultácia a supervízia cieľov a aktivít). Pre

21

realizáciu akejkoľvek zmeny je kľúčová premenná času. Až s primeraným časovým odstupom je možné merať reálny dopad projektu na dianie na škole. Preto by sme odporúčali zopakovať ešte jedno meranie, ideálne na konci ďalšieho školského roka, ktorý by umožnilo kontrolovať implementáciu zmien do činnosti ŽŠR.

Pre lepšie pochopenie výsledkov výskumu ako aj distribúciu dopadov zmeny činnosti ŽŠR, by bolo užitočné uskutočniť kvalitatívnu štúdiu s využitím pološtrukturovaných rozhovorov tak s koordinátormi ŽŠR, ktorí participovali na školeniach, s vedením školy, a tiež s členmi ŽŠR na školách. Bolo by vhodné zamerať sa na rozdiely, čo spôsobilo úspech a pozitívne výsledky, ktoré dokázali zaznamenať aj študenti, a čo naopak bolo prekážkou úspechu, resp. spôsobovalo komplikácie, čo v praxi viedlo k tomu, že v prípade danej školy taký pozitívny dopad zaznamenaný nebol.

Ďalšie navrhované výskumné aktivity (3. vlna zberu na školách, kvalitatívny výskum) majú v tomto prípade len odporúčací charakter a možnosť ich realizácie je len na dôkladnom uvážení dostatočných kapacít projektového tímu pri realizácii aktivít, tak ako boli schválené v projektovej žiadosti. Zvážiť treba tak časové ako aj finančné možnosti realizácie týchto aktivít vo vzťahu k riešenému projektu.

Prvostupňové triedenie odpovedí

N = 828 respondentov, (1. vlna = 488 respondentov, 2. vlna = 340 respondentov)

Zber dát prebiehal v novembri 2018 a v júni 2019

1. Vek

	1. vlna	2. vlna
10	0,4	-
12	18,2	3,8
13	24,6	24,4
14	21,9	34,1
15	8,0	9,7
16	8,8	7,4
17	12,5	11,2
18	4,5	8,5
19 +	1,0	0,9

2. Pohlavie

	1. vlna	2. vlna
1 Muž	45,4	44,7
2 Žena	54,5	55,3

KRAJ

	1. vlna	2. vlna
1 Bratislava	27,0	23,8
2 Západné Slovensko	28,7	37,4
3 Stredné Slovensko	30,9	29,1
4 Východné Slovensko	13,3	9,7

TYP SÍDLA

	1. vlna	2. vlna
1 obec	22,1	20,6
2 okresné mesto	24,2	32,9
3 krajské mesto	53,7	46,5

ŠKOLA

	1. vlna	2. vlna
1 e-Škola Prievidza	3,1	9,4
2 Evanjelická spojená škola, Martin	7,0	11,8
3 Gymnázium bilingválne T. Ružičku, Žilina	6,4	3,8
4 Gymnázium Ladislava Sáru, Bratislava	18,0	17,6
5 Stredná priemyselná škola dopravná Zvolen	6,6	5,0
6 Súkromná stredná umelecká škola, Žilina	2,3	1,5
7 Súkromná základná škola BAKOMI, Banská Štiavnica	2,5	2,6
8 Súkromná základná škola Kysucká 14, Senec	5,1	4,1
9 Základná škola Drábova, Košice	7,4	9,7
10 Základná škola Nábřežie mládeže 5, Nitra	4,7	7,6
11 Základná škola Postupimská, Košice	5,9	-

23

12	Základná škola s MŠ Hrnčiarovce nad Parnou	7,4	4,7
13	Základná škola s MŠ Riazanská, Bratislava	9,0	6,2
14	Základná škola s MŠ, Pliešovce	6,4	4,4
15	Základná škola Trenčianska Teplá	8,4	11,5

3. Členstvo – zapájanie do aktivít:

	(odpoveď áno)	1. vlna	2. vlna
A	Si členkou/členom Žiackej školskej rady?	17,4	12,6
E	športových krúžkov	50,2	42,6
D	umeleckých krúžkov	27,5	26,8
B	jazykových krúžkov	21,1	15,3
F	aktivít v mládežníckych organizáciách	19,3	14,7
G	žiackeho alebo mládežníckeho parlamentu	14,3	10,3
C	informatických/počítačových krúžkov	4,7	2,6
H	Iné aktivity	41,2	31,5

II. V tejto časti by sme sa radi opýtali na Tvoj názor na Žiacke školské rady (ďalej už iba ŽŠR).

4. Počula/a si už o Žiackej školskej rade?

		1. vlna	2. vlna
1	áno	92,8	92,4
2	nie	7,2	7,6

5. Funguje na tvojej škole Žiacka školská rada?

		1. vlna	2. vlna
1	áno	90,0	91,2
2	nie	1,2	0,6
9	neviem	8,8	8,2

6. Ako veľmi považuješ fungovanie Žiackej školskej rady za dôležité?

		1. vlna	2. vlna
1	Úplne nepodstatná	9,8	10,9
2		4,7	8,8
3		12,7	11,2
4		24,0	23,2
5		21,9	22,6
6		17,8	10,6
7	Veľmi dôležitá	9,0	12,6

III. Vykonáva ŽŠR a na Tvojej škole jednu z nasledujúcich činností a ako sú podľa Teba dôležité pre to, ako to na Tvojej škole vyzerá? Na druhú otázku prosím odpovedz, aj v prípade, že na prvú nevieš.

	(odpoveď áno)	1. vlna	2. vlna
A	ŽSR zastupuje študentov pri pomenovávaní problémov a rieši problémy s vedením školy.	50,6	53,2
B	ŽSR predkladá stanoviská a návrhy (napr. týkajúce sa stravovania na škole).	46,7	45,6
C	Iniciuje návrhy na zveľadenie školy.	57,6	55,3
D	Podieľa sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku.	42,0	34,7
E	Volí a odvoláva zástupcu žiakov rade školy.	41,8	40,6

Hodnotenie dôležitosti) Škála: (1 = úplne nepodstatná – 7 veľmi dôležitá)

1. vlna

		1	2	3	4	5	6	7
A	ŽSR rieši problémy s vedením školy.	7,4	4,7	10,7	20,9	20,5	17,4	18,4
B	ŽSR predkladá stanoviská a návrhy (napr. týkajúce sa stravovania na škole).	9,4	4,9	8,4	23,2	21,1	17,6	15,4
C	Iniciuje návrhy na zveľadenie školy.	8,2	7,0	7,4	19,7	19,3	18,2	20,3
D	Podieľa sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku.	11,1	8,0	11,7	23,4	17,8	13,3	14,8
E	Volí a odvoláva zástupcu žiakov rade školy.	18,0	9,2	14,4	24,8	16,4	9,0	8,2

2. vlna

		1	2	3	4	5	6	7
A	ŽSR rieši problémy s vedením školy.	9,4	5,9	9,1	17,6	15,6	16,5	25,9
B	ŽSR predkladá stanoviská a návrhy (napr. týkajúce sa stravovania na škole).	9,7	7,4	9,1	22,9	17,1	14,4	19,4
C	Iniciuje návrhy na zveľadenie školy.	10,9	5,0	10,9	17,6	18,5	19,7	17,4
D	Podieľa sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku.	10,3	6,8	13,8	25,0	18,8	12,9	12,4
E	Volí a odvoláva zástupcu žiakov rade školy.	16,2	14,4	13,2	22,6	17,9	7,9	7,6

IV. V tejto časti by sme sa radi opýtali na rôzne možnosti, ktoré by si mohla/mohol nájsť u študentov na rôznych školách po Slovensku. Vyznač prosím, či takéto možnosti existujú aj na Tvojej škole a kto sa do nich (vrátane Teba) zapája.

1. vlna

25

		Iba ŽŠR	Ja alebo ŽŠR	Ja osobne	nikto
A	Možnosť navrhovať otváranie krúžkov a mimoškolských aktivít (športové, umelecké, ...) máme:	34,8	36,5	8,8	19,9
B	Možnosť využívať netradičné a inovatívne vyučovacie pomôcky a postupy máme:	25,8	29,9	17,0	27,3
C	Navrhnuť alebo rozhodnúť kam sa pôjde na výlet/ školu v prírode/lyžiarsky výcvik máme	17,2	34,4	21,3	27,0
D	Ovplyvniť výber voliteľných predmetov máme:	19,1	15,4	25,6	40,0
E	Možnosť rozhodovať o financiách na škole (tzv. "participatívny rozpočet") máme:	43,4	11,1	3,5	42,0
F	Možnosť vydávať školské noviny/ časopis máme:	26,4	30,1	13,9	29,5
G	Možnosť hodnotiť učiteľa máme:	7,0	27,5	27,3	38,3

2. vlna

		Iba ŽSR	Ja alebo ŽSR	Ja osobne	nikto
A	Možnosť navrhovať otváranie krúžkov a mimoškolských aktivít (športové, umelecké, ...) máme:	31,5	29,4	11,5	27,6
B	Možnosť využívať netradičné a inovatívne vyučovacie pomôcky a postupy máme:	20,0	27,6	18,5	33,8
C	Navrhnuť alebo rozhodnúť kam sa pôjde na výlet/ školu v prírode/lyžiarsky výcvik máme	17,1	35,9	26,8	20,3
D	Ovplyvniť výber voliteľných predmetov máme:	15,3	14,7	34,4	35,6
E	Možnosť rozhodovať o financiách na škole (tzv. "participatívny rozpočet") máme:	37,6	7,9	2,1	52,4
F	Možnosť vydávať školské noviny/ časopis máme:	32,1	28,2	16,2	23,5
G	Možnosť hodnotiť učiteľa máme:	10,3	21,8	25,9	42,1

Špecifické otázky len v 2.vlne

X1. Aké aktivity organizované Vašou ŽSR ste zaznamenali počas uplynulého školského roka? (spontánne odpovede, otvorená otázka), (N=340 respondentov)

3	akcie (výlet, šport, olympiády, imatrikulácie, ples)	21,5
4	PR (DoD, oblečenie, reklamné materiály, aktivity pre verejnosť)	9,1
5	systémové zmeny (školský poriadok, priestory)	9,7
6	občianske aktivity (MUN, simulované voľby, diskusie, dobrovoľníctvo)	5,9
7	tematické dni (Mikuláš, Deň zeme, Valentín, Vianoce)	20
8	zbierky (charita, pastelka, atd)	6,2
1	žiadne, nič	11,2
2	neviem	16,8
88	neuviedol	15,9

X2. Zaznamenali ste zmeny v činnosti Žiackej školskej rady na Vašej škole počas uplynulého roka? (N=340 respondentov)

1	áno	32,6
2	nie	56,8
88	Neuviedol/la	10,6

X3. Zaznamenali ste zmeny v činnosti Žiackej školskej rady na Vašej škole počas uplynulého roka? (N=111 respondentov)

1	Áno, boli to zmeny k lepšiemu	97,3
2	Áno, boli to zmeny k lepšiemu	2,7